

**ПРИВАТНИЙ ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«ІВАНО-ФРАНКІВСЬКА АКАДЕМІЯ ІВАНА ЗОЛОТОУСТОГО»**

Факультет гуманітарних наук

Кафедра соціально-гуманітарних дисциплін

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕЛІГІЯ І ПОЛІТИКА

Освітньо-професійна програма «Богослов'я»

Спеціальність 041 Богослов'я

Галузь знань 04 Богослов'я

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

Затверджено на засіданні кафедри
соціально-гуманітарних дисциплін,
Протокол № 2 від 13 вересня 2022 р.

м. Івано-Франківськ – 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Програмні компетентності
5. Програмні результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Релігія і політика
Рівень вищої освіти	бакалавр
Викладач (-і)	Білоус Олег Михайлович – кандидат політичних наук, доцент
Контактний телефон викладача	+380506731062
Е-mail викладача	bilous10@ukr.net
Формат дисципліни	1. Цикл загальної підготовки 1. 2. Блок вибіркового дисциплін
Обсяг дисципліни	120 год. 4 кредити ECTS 30 лекцій, 30 практичних, 4 індивідуальна робота з студентами, 56 самостійна робота студентів
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://ifaiz.edu.ua/novyny/960-sylabusy-kshd-bak.html
Консультації	Консультації проводяться відповідно до графіку індивідуальних занять зі студентами, розміщеному на інформаційному стенді кафедри. Також можливі консультації шляхом використання інших комунікаційних технологій (ZOOM, Google meet, Viber, email тощо)
2. Анотація до курсу	
<p>Програма курсу спрямована на формування системного мислення, поглиблення знань, умінь і навичок з релігієнавчих і політичних наук, а також соціологічних аспектів вивчення політико-релігійних відносин.</p> <p>Програма включає відомості, що поглиблюють і доповнюють зміст навчальних предметів з філософії, історії, релігієзнавства, богослов'я тощо.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p><i>Мета викладання дисципліни:</i> студент повинен засвоїти весь матеріал з курсу при допомозі поданих викладачем методичних рекомендацій, підготовлених семінарських занять, самостійної роботи, індивідуальної роботи, колоквиумів. Засвоїти важливі проблеми з галузей політики і релігії та соціологічних аспектів релігійно-політичних взаємин, вміти застосовувати набуті знання у практичній діяльності.</p> <p><i>Завдання:</i> ознайомити студентів з основами взаємодії політичної і релігійної сфер та соціологічних оцінок релігійно-політичних процесів.</p> <p>У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен <i>знати:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> – історію зародження і розвитку політичних і релігієнавчих вчень; – концептуальні підходи і методи аналізу політично-релігійних відносин; – іноземну мову, на рівні достатньому для презентації наукових результатів в усній та письмовій формах, розуміння фахових наукових та професійних текстів; – основні концепції, теорії та закономірності світового і європейського цивілізаційного процесу; 	

– специфіки політологічної і релігієзнавчої методик прикладного аналізу діяльності трансформаційних процесів, суспільних явищ і процесів у сфері релігійного і політичного розвитку;

– робити обґрунтовані висновки щодо стану політичних і релігійних явищ і процесів, оцінювати їх фактори та наслідки, а також перспективи;

– сформулювати сучасні підходи до прогнозування політичних і релігійних подій, явищ з використанням наявних методів і методик наукового знання;

вміти:

– застосовувати на практиці набуті знання з політології і релігієзнавства;

– орієнтуватися в релігійній і політичній ситуації,

– аналізувати релігійні і політичні процеси в Україні і світі;

– визначати специфічні риси взаємодії релігійної і політичної систем;

– обґрунтовувати перспективні напрями трансформації релігійно-політичних відносин;

– виявляти інноваційні зміни у їх розвитку; оцінювати дієвість сучасного механізму забезпечення інноваційності у релігійно-політичній сфері.

4. Програмні компетентності

Інтегральна компетентність.

ІК-1 Здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі в галузі богослов'я

Загальні компетентності.

ЗК-1 Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні

ЗК-2 Здатність зберігати та примножувати духовні, моральні, культурні, освітні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя

ЗК-6 Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел

ЗК-7 Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології

ЗК-9 Здатність працювати в команді

Фахові компетентності.

ФК-1 Здатність критично усвідомлювати історичну, культурну та соціальну значущість богословських традицій

ФК-3 Здатність визначати взаємодії та взаємозв'язки між богословськими традиціями, оцінювати суспільну і культурну роль богослов'я в історичному та сучасному контекстах

ФК-5 Здатність осмислювати актуальні проблеми в галузі богослов'я та визначати шляхи їх розв'язання

ФК-11 Здатність розпочинати і проводити діалог із виразниками різних богословських традицій та представниками суспільства

ФК-13 Здатність проводити консультативну і експертно-аналітичну діяльність в галузі богослов'я

ФК-14 Здатність організовувати представницько-посередницьку діяльність в галузі богослов'я

5. Програмні результати навчання

ПРН11 Здійснювати професійну і суспільну діяльність відповідно до морально-етичних засад і принципів

ПРН14 Вміти презентувати богословську думку в межах представницької і посередницької діяльності

ПРН16 Приймати ефективні рішення у непередбачуваних робочих контекстах розробляти та реалізовувати проекти у галузі богослов'я, державно-церковних відносин, освіти, організовувати та керувати професійним розвитком осіб та груп

ПРН18 Застосовувати знання та уявлення про основні етапи становлення і розвитку християнства у світі та в Україні, богословську думку, еклезіологічні концепції та гуманістичні погляди видатних мислителів та церковних лідерів

ПРН19 З'ясувати роль, вплив та значення історичного, соціальнополітичного, мовно-культурного контексту на формування основних богословських доктрин і практик

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин –
	120
лекції	30
семінарські заняття / практичні /	30
індивідуальна робота	4
самостійна робота	56

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний / вибірковий
1	041 «Богослов'я»	1	Вибіркова дисципліна циклу загальної підготовки

Тематика курсу

Тема, план	Лекції	Семінарські заняття	Індивідуаль на робота	Самостійна робота
Тема 1. Релігія і політика. Основні моделі політико-релігійних відносин <u>1.Релігія та політика як предмет дослідження</u> <u>2.Релігія як чинник політичного життя суспільства</u> <u>3.Держава і церква: основні моделі взаємодії</u>	2	2	0,1	2
Тема 2. Теоретико-методологічні та історіографічні аспекти дослідження політико-релігійних відносин 1. Історіографія досліджень політично-релігійних відносин. 2. Концептуально-політологічний аналіз політично-релігійних відносин.	2	-	0,1	2
Тема 3. Трансформація політико-релігійних відносин в Україні 1. Міжнародний досвід функціонування і розвитку державно-церковних відносин.	2	2	0,1	2

<p>2. Етапи розвитку державно-церковної політики в Україні.</p> <p>3. Порівняльний аналіз моделей державно-церковних відносин.</p>				
<p>Тема 4. Чинники оптимізації державно-церковних відносин в Україні</p> <p>1. Державна політика України у контексті конфесійної ситуації.</p> <p>2. Пріоритети державної політики у сфері відносин із релігійними організаціями на сучасному етапі.</p> <p>3. Політика реституції церковного майна в контексті оптимізації державно-церковних відносин.</p>	2	-	0,1	4
<p>Тема 5. Соціально-політичні доктрини сучасних національних релігій</p> <p>1. Історичні умови виникнення сучасних національних релігій.</p> <p>2. Основні риси сучасних національних релігій.</p> <p>3. Іудаїзм та його соціально-політична доктрина. Талмудичний і реформований іудаїзм.</p> <p>4. Індуїзм та його соціально-політична доктрина. Сікхи і джайнізм.</p> <p>5. Конфуціансько-даосистська система соціально-політичних цінностей.</p> <p>6. Синтоїзм та його соціально-політична доктрина. Новітні релігійні рухи і політика в Японії.</p>	2	2	0,1	4
<p>Тема 6. Соціально-політична доктрина буддизму</p> <p>1. Історичний розвиток буддизму. Вчення Будди. Трипітака.</p> <p>2. Напрями буддизму:</p> <p>а) дзен-буддизм;</p> <p>б) ламаїзм.</p> <p>3. Місце і роль буддизму в суспільно-політичному житті народів Південно-Східної Азії.</p>	2	-	0,1	4
<p>Тема 7. Соціально-політична доктрина ісламу</p> <p>1. Історичний розвиток ісламу. Вчення Мухаммеда. Коран. Халіфат.</p> <p>2. Принципи ісламу. Віровчення і культ.</p> <p>3. Напрями ісламу.</p> <p>4. Ісламська революція в Ірані 1979 р. та її наслідки.</p> <p>5. Релігія і політика в ісламських країнах на</p>	2	-	0,1	4

сучасному етапі.				
Тема 8. Соціально-політична доктрина католицизму 1. Історичний розвиток християнства. 2. Розкол у християнстві 1054 р. та його наслідки. 3. Спроби об'єднання християнства в 1439 р. та його наслідки. 4. Соціально-політична доктрина католицизму: а) історія католицизму в добу папської могутності; б) місце і роль Тридентського Собору в історії Католицької Церкви; в) соціальна природа, догматика і структура Католицької Церкви; г) Другий Ватиканський Собор і сучасна доктрина католицизму; д) Католицькі Церкви східного обряду і політика; е) масові католицькі організації і партії; ж) державно-церковні відносини в католицьких країнах на сучасному етапі.	2	2	0,1	4
Тема 9. Соціально-політична доктрина православ'я 1. Історія православ'я. 2. Соціальна природа, догматика і структура Православної Церкви. 3. Особливий статус російського православ'я в державно-церковних відносинах. 4. Специфіка українського православ'я у взаємовідносинах між церквою і державою. 5. Релігія і політика у вселенському православ'ї на сучасному етапі.	2	2	0,1	4
Тема 10. Соціально-політична доктрина протестантизму 1. Реформація і зародження протестантизму. 2. Різновиди і віровчення протестантських церков. 3. Доктрини сучасного протестантизму. 4. Всесвітня Рада Церков, її місце і роль у сучасному екуменічному русі.	2	-	0,1	4
Тема 11. Політика і соціологія релігії: загальний огляд 1. Значущість релігії у сучасному світі, або «Чому соціологи вивчають релігію?»	2	2	0,1	2

<p>2. Специфіка соціологічного підходу до вивчення релігії.</p> <p>3. Методологія соціології релігії та проблема об'єктивності в дослідженні релігії.</p> <p>4. Концептуалізація й операціоналізація ключових понять соціології релігії: релігія, релігійність, духовність, атеїзм.</p> <p>5. У чому актуальність доробку Макса Вебера як засновника дисципліни «Соціологія релігії», який понині залишається її натхненником? Якими є механізми впливу релігії на соціальні зв'язки людини та на суспільство в цілому?</p> <p>6. Соціологічний погляд на сучасну релігійну картину світу: релігійні особливості в культурах Заходу та Сходу; ідеологічний вплив монотеїзму та його альтернатива.</p> <p>7. Сучасна зміна парадигми в соціології релігії.</p>				
<p>Тема 12. Релігійна соціалізація та вплив релігії на індивідуальне життя</p> <p>1. Шляхи набуття, втрати та зміни релігійної ідентичності.</p> <p>2. Релігія та афективні й інструментальні зв'язки людини.</p> <p>3. Динаміка релігійності протягом життя індивіда.</p> <p>4. «Вершинний досвід» (А. Маслоу): чинник набуття та збереження релігійної ідентичності?</p>	2	2	0,1	2
<p>Тема 13. Релігійні групи та організації</p> <p>1. Закономірності функціонування релігійних груп.</p> <p>2. Типологія релігійних організацій у соціології: церкви, секти, конфесії (деномінації) та культу.</p> <p>3. Ієрархія та бюрократична структура в релігійних організаціях.</p>	2	2	0,1	2
<p>Тема 14. Релігія та соціальна структура</p> <p>1. Релігія як фактор, що виправдовує та формує соціальну структуру:</p> <ul style="list-style-type: none"> – вплив соціальної структури на релігію; – вплив релігії на соціальну структуру. <p>2. Секуляризація та її наслідки для соціальної структури.</p>	2	2	0,1	2
<p>Тема 15. Гендерні аспекти соціології релігії</p>	-	2	0,1	2

<p>1. Андроцентризм і гендерна (не)рівність у царині релігії.</p> <p>2. Роль жінки й чоловіка в родині та суспільстві в рамках різноманітних релігійних систем.</p> <p>3. Проблема участі жінок у релігійному житті.</p> <p>4. Релігійної ідентичність та нетрадиційна сексуальна ідентичність: проблеми співіснування.</p>				
<p>Тема 16. Релігія та економічний розвиток суспільства</p> <p>1. «Моральна основа відсталого суспільства»: дослідження факторів економічного розвитку Едварда Бенфілда на прикладі італійського досвіду.</p> <p>2. Протестантська етика й поява капіталізму: теза Макса Вебера та її критика.</p>	-	2	0,1	2
<p>Тема 17. Релігія, політичні режими та суспільно-політичні трансформації</p> <p>1. Чи сумісні демократичність суспільства та його релігійність?</p> <p>2. Релігія як фактор, що може перешкоджати суспільно-політичним змінам або сприяти їм.</p> <p>3. «Розмежованість держави та церкви» – ідея, яка ніколи не справджується?</p>	-	2	0,1	2
<p>Тема 18. Сучасний іслам: стереотипи та реалії, політика та культура</p> <p>1. Іслам: стереотипні уявлення та дійсність.</p> <p>2. «Ісламське Відродження» та ісламські фундаменталістські рухи.</p> <p>3. Релігійний фундаменталізм як крос-культурне явище.</p> <p>4. Конфлікти та співпраця між християнськими та мусульманськими спільнотами й суспільствами: політичні, економічні та культурні чинники.</p>	-	2	0,1	2
<p>Тема 19. Сучасна релігійність у світі: занепад чи трансформація?</p> <p>1. Поняття секуляризації на макро- й мікрорівні.</p> <p>2. Чи справджується теорія секуляризації?</p> <p>3. Тенденції змін у релігійності модернізованих суспільств.</p> <p>4. Різноманіття новітніх релігій та релігійних течій.</p>	-	2	0,1	4

<p>Тема 20. Релігійні погляди та практики в сучасній Україні</p> <p>1. Релігійність українського суспільства: рівень, специфіка, тенденції змін.</p> <p>2. Презентації та обговорення результатів студентського проекту з вивчення сучасної релігійності в Україні.</p>	2	-	0,1	2
Загальна кількість годин	30	30	4	56
7. Система оцінювання курсу				
<p>Загальна система оцінювання курсу</p>	<p>Оцінювання з дисципліни проводиться з метою перевірки знань і вмінь студентів, виявлення якості засвоєних компетентцій, формування рейтингу успішності. Оцінювання результатів навчання відбувається на принципах систематичності, об'єктивності та прозорості.</p> <p>Загальна система оцінювання навчальної дисципліни є уніфікованою в межах Приватного закладу вищої освіти «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого». Оцінювання результатів навчання відбувається згідно «Положення про освітній процес», розміщеного на сайті академії: http://ifaiz.edu.ua/images/pdf/Polozhennia/Polozhennia-pro-osvit-proces-2020.pdf.</p> <p>Семестровий (підсумковий) контроль з дисципліни «Релігія і політика» проводиться у формі заліку. Навчання оцінюється за 100 бальною шкалою, згідно «Положення про освітній процес», розміщеного на сайті академії: http://ifaiz.edu.ua/images/pdf/Polozhennia/Polozhennia-pro-osvit-proces-2020.pdf.</p>			
<p>Вимоги до письмової роботи</p>	<p>Оцінювання результатів навчання з дисципліни передбачає поточне оцінювання на семінарських заняттях, виконання студентами самостійної роботи та складання іспиту.</p>			
<p>Семінарські заняття</p>	<p>Система оцінювання семінарських занять визначена згідно «Положення про контроль та систему оцінювання результатів навчання студентів у Академії», розміщеного на сайті академії: http://ifaiz.edu.ua/pro-nas/ofitsiini-dokumenty.html.</p>			
<p>Умови допуску до підсумкового контролю</p>	<p>Належне виконання:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1) усних відповідей на семінарських заняттях; 2) контрольних робіт <p>Виконання цих завдань передбачає якісну пошукову працю, творчий підхід до оформлення студентом тієї чи іншої індивідуальної роботи.</p>			

	<p>Студент допускається до підсумкового контролю за умови відпрацювання усіх «заборгованостей» та набору 26 і більше балів.</p> <p>Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента.</p>
<p>8. Політика курсу</p>	
<p><u>Письмові роботи:</u> Планується виконання студентами письмових робіт: письмових тестових завдань, письмових експрес-опитувань на семінарських заняттях, письмової екзаменаційної роботи тощо.</p> <p><u>Академічна доброчесність:</u> Очікується, що студенти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначається «Положення про виявлення і запобігання академічному плагиату в Академії» розміщеного на сайті Академії: http://ifaiz.edu.ua/images/pdf/Polozhennia/Polozhennia-antyplahiat-2019.pdf</p> <p><u>Відвідування занять</u> Відвідання занять є важливою складовою навчання. Очікується, що всі студенти відвідають лекції і семінарські заняття курсу.</p> <p>Пропуски семінарських занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Студент зобов'язаний відпрацювати пропущене заняття впродовж двох тижнів з дня пропуску заняття. За пропущені лекційні заняття без поважних причин в обсязі, що перевищує 10% від загальної кількості лекційних годин, які відведені на навчальну дисципліну відповідно до робочого навчального плану, керівник курсу віднімає 5 балів від підсумкового семестрового балу студента.</p>	
<p>9. Рекомендована література</p>	
<p style="text-align: center;"><u>ТЕМИ 1-10</u></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Автокефалія православної церкви на Україні // Людина і світ. — 1990. — № 51. 2. Академічне релігієзнавство: підруч. [Текст]: за наук. ред. проф. А. 3. Академічне релігієзнавство: підруч.: за наук. ред. проф. А. Колодного.(2000).К. Світ знань, 862 с. 4. Академічне релігієзнавство: Підручник / За ред. А. М. Колодного. — К., 2000. 5. Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні. – К., 2001. 	

6. Бабій М. Ю. Свобода совісті: філософсько-антропологічне і релігієзнавче осмислення. — К., 1994.
7. Бачан О. Націоналізм і націоналістичний рух. — Дрогобич, 1994.
8. Бебик В. М. Політологія: теорія, методологія, практика. — К., 1997.
9. Берк Е. Релігія і громадянське суспільство // Консерватизм: Антологія. — К., 1998.
10. Бондаренко В. Актуальні проблеми законодавчого забезпечення свободи совісті // Релігійна свобода: свобода релігії і національна ідентичність – світовий досвід та українські проблеми: Науковий щорічник. — К., 2002.
11. Бондаренко В. Пріоритетні напрямки державно-церковної політики України // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник. — К., 2001.
12. Бондаренко В. Релігійна ситуація в Україні і перспективи її розвитку // Релігія і суспільство в Україні: фактори змін. — К., 1998. — С.19–20.
13. Бондаренко В. Д. Інституалізована православна релігійність в контексті сучасної суспільно-політичної ситуації в Україні. — К., 1993.
14. Борщевич В. Т. Українська православна церква на Волині у 20 – 40-х рр. ХХ ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. Львів: Ін-т українознав. ім. І. Крип'якевича НАН України, 2000. 19 с.
15. Бусбі Лі. Американська модель церковно-державних відносин: здобутки і проблеми // Релігійна свобода: Науковий щорічник. — К., 2000. — №4.
16. Бусбі Лі. Найперша свобода: американська модель державно-церковних відносин // Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення. К., 1998.
17. Валігурський Ю. Конфліктні питання свободи совісті у Збройних Силах України // Армія і духовність: свобода совісті та віровизнання. К., 1995. С.124–125.
18. Вандишев В. М. Релігієзнавство: Навч. посіб. К., 2009
19. Варзар І. М. Політична етнологія як наука, історія, теорія, методологія, праксеологія. К., 1994.
20. Винниченко В. Відродження нації. — К., 1991. — Т. 1–3.
21. Віллем, Жан-Поль. (2006). Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття. [пер. з фр.]. К.: Дух і літера, 331 с.
22. Віллем, Жан-Поль. Європа та релігії. Ставки ХХІ-го століття [Текст] / Жан-Поль Віллем; [пер. з фр.]. — К.: Дух і літера, 2006. 331 с.
23. Гампель А. Засади державної політики у сфері релігії в Німеччині // Інформаційні матеріали до робочого засідання круглого столу “Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин” на тему: “Про доцільність розробки проекту Концепції державної політики стосовно релігії і церкви в Україні”. — К., 2003. — С.25–26.
24. Гаюк І. Я. Вірменська апостольська церква як специфічний феномен християнського світу: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.11. — К.: НАН України, Ін-т філос. ім. Г. С. Сковороди, 2003. 19 с.
25. Голодний М. Радянське законодавство про релігійні культи. К., 1974.

26. Голотін С.І., Кальниш Ю.Г., Колосков В.В., Петрик В.М., Штоквиш О.А., Соціально-правове регулювання діяльності релігійних організацій: Навчальний посібник. -К.: Вид-во НА СБ України, 2001. – 78 с.
27. Гопченко П.Г. Національна політика держави і церква // Церква і національне відродження. С.31–36.
28. Горбач О. (2012).Взаємодія системи "політика - релігія". Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип. 24.,С. 9-13.
29. Горський В. А. Садизм: історія і сучасність. К., 1987.
30. Грідіна І.М. Православна Церква в Україні під час Другої світової війни 1939–1945 рр.: людський вимір: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Донецьк: Донец. нац. ун-т, 2001. –20 с.
31. Декрет Ради Народних Комісарів УСРР “Про передачу майна монастирських, церковних та інших релігійних установ у відання народного комісаріату соціального забезпечення” // Узаконаєня и Распоряжеия Рабоче-Крестьянского Правительства Украины за 1919 г. – С.654–655.
32. Демони миру та боги війни. Соціальні конфлікти посткомуністичної доби. — К., 1997.
33. Дорошенко Д. Нарис з історії України. К., 1992.
34. Драгоманов М. Вибране. К., 1991.
35. Дулуман Є. К. Релігія як соціально-історичний феномен. К., 1976.
36. Дулуман Є.К., Закович М.М., Рибачук М.Ф. та ін. Релігієзнавство: Підручник для студентів вищих навчальних закладів / За ред. М.М.Закович. – К.: Вища школа, 2000. – 349 с.
37. Євдокимова Т.В. Взаємовідносини політики і релігії в соціокультурному просторі (соціально-філософський аналіз): Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03. – К.: Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка, 2002. –21 с.
38. Євсєєва Т.М. Російська православна церква в суспільно-політичному житті України 1917–1921 рр.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. К.: НАН України. Ін-т історії України, 2002. 19 с.
39. Єленський В. Моделі релігійно-суспільного розвитку і державно-церковних відносин в процесі трансформацій посткомуністичних європейських країн // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Наук. збірник. К., 2001. С.35–52.
40. Єленський В. Релігійні інституції в законодавчому полі посткомуністичної Європи // Релігійна свобода: Науковий щорічник. К., 2000. – №4. – С.24–26.
41. Єленський В. Релігія після комунізму. Релігійно-соціальні зміни в процесі трансформації центрально-східноєвропейських суспільств: фокус на Україні. К., 2002.
42. Єленський В.Є. Державно-церковні взаємини на Україні (1917–1991). К., 1991.
43. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації в Україні” // Закони України. К., 1991. Т. І.
44. Закон України “Про свободу совісті та релігійні організації” // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – №25.

45. Здіорук О. Конституційні і законодавчі основи захисту свободи совісті та віросповідань в Україні і порівняльний аналіз з міжнародним правом і практикою // Релігійна свобода: історичне підґрунтя, правові основи і реалії сьогодення: Науковий збірник. – К., 1998. – С.66–73.
46. Здіорук С. Поняття національної церкви // Релігія і церква в контексті реалій сьогодення. – К., 1995.
47. Здіорук С.І. Етноконфесійна ситуація в Україні та міжцерковні конфлікти. – К., 1993.
48. Іванишин В. Українська церква і процес національного відродження. – 2-ге вид. – Дрогобич, 1990.
49. Історія і теорія релігії та вільнодумства. — К., 1993.
50. Історія релігій: навч. посібн. [Текст] / В. Лубський, В. Козленко, М. Лубська, Г. Севрюков. – К.: Тандем, 2002. – 640 с.
51. Казанова Х.М. Моделі відокремлення церкви від держави у США і Західній Європі // Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні: Матеріали Міжнар. наук. конф. – С.94–101.
52. Кальниш Ю. Державно-церковні відносини: історія розвитку і сучасна політична типологізація // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні: Науковий збірник. – К., 2001.
53. Климов В. Особливості української моделі державно-церковних відносин // Релігійна свобода: Науковий щорічник. – №4.
54. Климов В. Сучасна модель державно-церковних відносин як результат суспільних трансформацій // Українське релігієзнавство. – 1999. – №12. – С.53–60.
55. Коваленко В.Г. Квебекське національне питання у 80–90-ті роки ХХ ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.02. – Донецьк: Донец. держ. ун-т, 2000. – 20 с.
56. Коваленко Л. Засади державно-церковних стосунків в контексті становлення українського віросповідного законодавства // Релігійна свобода: свобода релігії і національна ідентичність – світовий досвід та українські проблеми: Науковий щорічник. – К., 2002.
57. Колодного.К.: Світ знань, 2000. – 862 с.
58. Корчемська Т. Реституція майна релігійних організацій в умовах сучасного українського суспільства // Релігія і закон: проблеми правового врегулювання державно-церковних відносин. – К., 2002.
59. Кудояр О.М. Релігія та її місце в політичній системі незалежної України: Автореф. дис... канд. філософ. наук: 09.00.03. – Донецьк: Донец. нац. ун-т, 2003. – 19 с.
60. Кулакевич О.В. Історико-правовий аспект християнської церкви та держави і його значення для України // Вісник Київського національного університету ім. Тараса Шевченка. Філософія. Політологія. – 2001. – Вип. 37. – С.42-43.
61. Курас І.Ф. (2000) Релігія і політика в сучасній Україні / І.Ф. Курас, М.Ф. Рибачук, М.І. Кирюшко, П.І. Фещенко ; Ін-т політ. і етнонац. дослідж. НАН України. К., 272 с.

62. Курас І.Ф., Рибачук М.Ф., Кирюшко М.І., Фещенко П.І. Релігія і політика в сучасній Україні (“Кесареве – кесарю, а Боже – Богу”) / Інститут політичних і етнонаціональних досліджень НАН України / За ред. І.Ф.Кураса. – К., 2000.
63. Кучма Л. Людина і Президент. — К., 1998.
64. Литвин В. Політична арена України: дійові особи і виконавці. — К., 1994.
65. Лубський В. І. Релігієзнавство. — К., 1997.
66. Лубський В. Л. Сучасний іслам та питання війни і миру. — К., 1990.
67. Марголіна І.Є. Кирилівська церква – релігійний та церковно-політичний осередок середньовічного Києва: Автореф. дис... канд. іст. наук: 09.00.11. – К.: Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України, 2000. – 16 с.
68. Мигул І. Політичні ідеології: порівняльний аналіз. — К., 1997.
69. Новиченко М. Про деякі особливості міжконфесійних відносин в Україні // Актуальні проблеми державно-церковних відносин в Україні. – К., 2001.
70. Огієнко І. Українська культура. — К., 1918.
71. Оккенфельс В. Суспільне значення церков у житті держави // Релігія і суспільство в Україні: фактори змін. – К., 1998.
72. Омельчук В. В. Релігійна політика стародавніх і середньовічних держав: навч. посіб. / В. В.Омельчук, В. М. Лісничка. – К.: Персонал, 2011. – 608 с.
73. Онацький Є. Українська емоційність // Українська душа. — К., 1992.
74. Пасічний Р. (2007). Релігія та політика: взаємовідносини в Україні. / Укр. нац. ідея: реалії та перспективи розвитку. Вип. 19. С. 126-129
75. Перевзій В. (2003) Відносини держави і церкви в контексті побудови громадянського суспільства // Політичний менеджмент. № 1. С. 84-92.
76. Плохій С. Державна церква в Україні: ідеї, моделі, реалії // Сучасність. – К., 1994. – №7–8.
77. Політична культура демократичного суспільства: стан і перспективи України — К., 1998.
78. Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету “Про передачу церковних цінностей у фонд допомоги голодуючим // Собрание Узаконений и Распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Украины за 1922 год. – С.182.
79. Постанова Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету та Ради Народних Комісарів УСРР “Про визнання колишньої Києво-Печерської лаври за історико-культурний заповідник і про перетворення її на Всеукраїнське музейне містечко” // Культурне будівництво в Українській РСР: Збірник документів. – Т.1. – С.335.
80. Постанова Кабінету Міністрів України “Про умови передачі культових будівель – визначних пам’яток архітектури релігійним організаціям”// Урядовий кур’єр. – 2002. – 14 лютого.
81. Православие и современность / Под ред. Б. Лобовика. — К., 1998.
82. Релігієзнавчий словник / За ред. А. Кродного, Б. Лобовика. — К., 1996.

83. Релігієзнавчий словник. / За ред.. А. Колодного і Б. Лобовика. (1996) К.: Четверта хвиля, 392 с.
84. Рибачук М. Моделі державно-церковних відносин // Наук. записки Ун-ту “Острозька академія”. – 2000. – Т.ІІІ. – С.232–238.
85. Рибачук М. Ф. Церква і держава // Державність. — 1994. — № 1.
86. Рибачук М.Ф. Сучасні православні концепції української державності // Церква і національне відродження. – К., 1993.
87. Рибачук М.Ф., Кирюшко М.І., Пилявець Л.Б. та ін. Релігієзнавство: Навчальний посібник / Ред. М.Ф.Рибачук. – К.: Освіта, 1997. – 240 с.
88. Рибачук М.Ф., Уткін О.І., Кирюшко М.І. Національне відродження і релігія / НАН України; Інститут національних відносин і політології. – К.: Асоціація “Україно”, 1995. – 208 с.
89. Римаренко Ю. І. Національний розвиток України. — К., 1995.
90. Розпорядження Кабінету Міністрів України “Щодо забезпечення поетапного повернення релігійним організаціям культових будівель, які не використовуються або використовуються не за призначенням” // Урядовий кур’єр. – 1998. – 17 травня.
91. Розпорядження Президента України “Про повернення релігійним організаціям культового майна” // Урядовий кур’єр. – 1996. – 22 червня.
92. Саган О. Держава і церква – основні моделі взаємодії // Релігійна свобода: гуманізм і демократизм законодавчих ініціатив в сфері свободи совісті (міжнародний і український контекст). – К., 2002. – С.81–85.
93. Саган О. Моделі державно-церковних взаємин в світовій історичній ретроспективі // Актуальні проблеми державно-церковних відносин. – К., 2001. – С.65–67.
94. Саган О. Протестантизм в державно-церковних відносинах // Людина і світ. – К., 2002. – №3 (498). – С.27–30.
95. Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні: Матеріали міжнар. наук. конф. – К., 1996.
96. Сенік С. Українська церква в добу Хмельницького. – Львів, 1998.
97. Сенюшкіна Т.О. Релігія та націоналізм як чинники етнічних конфліктів // Культура народів Причорномор’я. – 2002. – №28. – С.116–122.
98. Сітарчук Р.А. Діяльність протестантських конфесій у Радянській Україні в контексті її державної політики (20–30-ті рр. ХХ ст.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 09.00.11. – К.: Ін-т філос. ім. Г.С.Сковороди НАН України, 2001. – 18 с.
99. Словник-довідник біблійних осіб, племен і народів. — К., 1995.
100. Соціально-політичні та правові проблеми формування особистості і держави Збірник. — Хмельницький, 1998.
101. Сурмач О.І. Греко-Католицька Церква в період німецького окупаційного режиму в Україні (1941–1944 рр.): Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – Львів: Львівський нац. ун-т ім. І.Франка, 2001. – 20 с.
102. Указ Президента України “Про заходи щодо повернення релігійним організаціям культового майна” // Урядовий кур’єр. – 1992. – 4 березня.

103. Указ Президента України “Про невідкладні заходи щодо остаточного подолання негативних наслідків тоталітарної політики колишнього Союзу РСР стосовно релігії та відновлення порушених прав церков і релігійних організацій” // Урядовий кур’єр. – 2002. – 21 березня.
104. Українська церква між сходом і заходом / Наук. ред. П. Процький. — К., 1996.
105. в Україні: історична спадщина // Свобода віровизнання. Церква і держава в Україні: Матеріали Міжнар. наук. конф. (28–30 вересня 1994 р.). – К., 1996. – С.28–35.
106. Церква і держава: співпраця в ім’я людини // УЦЕПД ім. Разумкова. – К., 2002. – С.536–567.
107. Церква і національне відродження. — К., 1993.
108. Церква і національне відродження: Збірник. – К., 1993.
109. Церква і суспільство в Україні: проблеми взаємовідносин. (Аналітична доповідь УЦЕПД ім. Разумкова) // Національна безпека і оборона. – К., 2000. – №10..
110. Чікіта І.В. Релігія та право – складові духовної культури суспільства // Культура народів Причорномор’я. – 2002. – №28. – С.122–126.
111. Членський В. Релігія і українське суспільство // Людина і світ.— 1996. — № 12.
112. Шеретюк В.М. Православна Церква Правобережної України у контексті політичних відносин Росії і Речі Посполитої кінця XVII–XVIII ст.: Автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01. – К.: НАН України, Ін-т історії України, 2002. –20 с.
113. Шуба О. (1999). Релігія в етнонаціональному розвитку України. К., 392 С.
114. Шуба О. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз). – К., 1999.
115. Шуба О.В. Релігія в етнонаціональному розвитку України (політологічний аналіз): Автореф. дис... д-ра політ. наук: 23.00.02. – Львів: Львів. держ. ун-т ім. І.Франка, 1999. – 30 с.
116. Щиплов О. Церковно-суспільні відносини і проблеми державного регулювання // Людина і світ. – 2000. –№9.
117. Яковлев Є. Г. Мистецтво і світові релігії. — К., 1985.
118. Яшин П.П. Релігія, держава і право: Навчальний посібник. – Харків, 1998.
119. Яценко В.А. Еволюція державно-церковних відносин в Україні: Дис. канд... філос. наук: 09.00.06. – К., 1993.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

ТЕМИ 11-20

Джерело: Богданова О. В. Соціологія релігії: Навчально-методичні матеріали. Електронне видання / Олена Володимирівна Богданова. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2014. – 82 с.

Загальна рекомендована література

Академічне релігієзнавство: Підручник. За наук. ред. проф. А.Колодного., К., 2000.

Богданова О. В. Соціологія релігії: Навчально-методичні матеріали. Електронне видання. Олена Володимирівна Богданова. К.: Національний університет «Києво-Могилянська академія», 2014. 82 с.

Браян Вілсон. Соціологія релігії: Пер. с англ., Акта, 2002

Докаш В. І. Соціологія релігії: навч. Посібник. В.І.Докаш. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2010., 254 с.

Колодний А. Основи релігієзнавства: Курс лекцій., Дрогобич, 2006.

Лубовський В.Д. Соціологія релігії. Соціологія: Короткий енцикл.слов. За заг. ред. В.І.Воловича., К.: УЦДК, 1998.

Лубський В.І., Козленко В.М., Горбаченко Т.Г. Соціологія релігії., К., 1999

Лукашевич М.П., Туленков М.В. Спеціальні та галузеві соціологічні теорії., К., 1999.

Пірен М.І. Соціологія релігії: Підручник., К., 2008.

Руденко І.П. Соціологія: Курс лекцій: Навч. посібник для вузів., Харків. 1996.

Соціологія: Загальний курс: Навч.посіб. Піча В.М., К. : Каравела, 2000.

Соціологія:Короткий енциклопедичний словник. За заг. ред. В.І.Воловича., К., 1998.

Соціологія: Навч. посібник. За редакцією С.О.Макеєва., К.: Українська енциклопедія ім. М.П.Бажана, 1999.

Спеціальні та галузеві соціології: Навч.посіб. За ред. В.Є.Пилипенка. , К., Каравела, 2003.

Тема 11.

Основні джерела

Вілсон Б. Розділ III. Культура та релігія: Схід і Захід // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. С. 111-133.

Маріянський Я. Можливості та межі соціології релігії // Релігія в сучасному світі. Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г. Зімоня. – Львів: Видавництво «Свічадо», 2007. – С. 107–109.

Маріянський Я. Соціологічні виміри релігійності // Релігія в сучасному світі. Матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Г. Зімоня. – Львів: Видавництво «Свічадо», 2007. – С. 109 – 125.

Додаткові джерела

Бронк А. Науки про релігію / Анджей Бронк // Релігія в сучасному світі: матеріали до курсу релігієзнавства / За ред. Генрика Зімоня. – Львів: Видавництво «Свічадо», 2007. – С. 17–40.

Вілсон Б. Соціологія релігії як наука // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – С. 21–63.

Вілсон Б. Функції релігії в сучасному суспільстві // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – С. 65–110.

Berger P.L. Reflections on the Sociology of Religion Today / Peter L. Berger // Sociology of Religion. – 2001. – V. 62, № 4. – P. 443–454.

Dillon M. Why Study Religion? / Michele Dillon // The Sociology of Religion in Late Modernity // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 7–9.

Johnstone R. L. A Sociological Definition of Religion // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. – P. 12–22.

Johnstone R. L. The Measurement of Religiosity // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. – P. 39–58.

Sherkat D.E., Ellison Ch.G. Recent Developments and Current Controversies in the Sociology of Religion / D.E. Sherkat, Ch.G. Ellison // Annual Review of Sociology. – 1999. – Vol. 25. – P. 363–394.

Wuthnow R. Studying Religion. Making it Sociological / Robert Wuthnow // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 16–30.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 12.

Основе джерело

Johnstone R. L. Becoming Religious // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. – P. 77–98.

Додаткові джерела

Богданова О. В., Дудко Є. С. Чинники набуття релігійної ідентичності багаї (на прикладі сценаріїв навернення вірян київської громади) / О. В. Богданова, Є. С. Дудко // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Зб. наук. праць. – Київ: ІВЦ «Політехніка», 2013. □ № 4 (20). – С. 40-48.

Скокова Л. Автобіографічні повідомлення як джерело у дослідженні проблеми релігійної ідентичності: кейс-стаді // Біографічні дослідження в соціології: традиція і сучасний досвід / Людмила Скокова. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – С. 137–165.

Dillon M., Wink P. Religiousness and Spirituality: Trajectories and Vital Involvement in Late Adulthood // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 179–189.

Hood R.W. Jr. Chapter 8. Conversion, Spiritual Transformation and Deconversion // The Psychology of Religion: an Empirical Approach / R.W. Jr. Hood, P.C. Hill, B. Spilke. – 4th ed. – New York, London: the Guilford Press, 2009. – P. 206–243.

Maslow A. Religions, Values, and Peak-Experiences / Abraham H. Maslow. – N.Y.: Wiking Press, 1971. 123 p.

Sherkat D. Religious Socialization: Sources of Influence and Influences of Agency / Darren Sherkat // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 151–163.

Smith C. Why Christianity Works: an Emotions-Focused Phenomenological Account / Christian Smith // Sociology of Religion. – 2007. – Vol. 68, № 2. – P. 165–178.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 13.

Основне джерело

Johnstone R. L. Religion as Social Organization // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. – P. 99–131.

Додаткові джерела

Вебер М. «Церкви» і «секти» у Північній Америці / Макс Вебер // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім., післямова та коментарі Олександра Погорілого. К.: Основи, 1998. С. 381-396.

Вілсон Б. Соціологія сект // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – Харків: Акта, 2002. – С. 173–224.

Ammerman N. T. Religious Organizations and Narratives of Identity // Religious Identities and Religious Institutions / Nancy. T. Ammerman // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 217–220.

Chang P. M. Y. Escaping the Procrustean Bed: A Critical Analysis of the Study of Religious Organizations, 1930–2001 / Patricia M. Y. Chang // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 123-136.

Finke R., Stark R. The Dynamics of Religious Economies / Roger Finke, Rodney Stark // Handbook of the Sociology of Religion / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 96–109.

Reese Th. J. Inside the Vatican: the Politics and Organization of the Catholic Church. –Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1998. □ 317 p.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 14.

Основні джерела

Johnstone R. L. Religion in Society: the Interdependent Relationship // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. – P. 132–155.

Додаткові джерела

Вебер М. Напрями і щаблі релігійного заперечення світу / Макс Вебер // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім., післямова та коментарі Олександра Погорілого. □ К.: Основи, 1998. □ С. 437–478.

Вілсон Б. Секуляризація та її негативні наслідки // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – С. 294–330.

Вілсон Б. Функції релігії в сучасному суспільстві // Соціологія релігії / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – С. 65–110.

Паращевін М. А. Релігія в соціокультурній теорії Пітирима Сорокіна // Інтегративна роль релігії: історико-соціологічний нарис / М. А. Паращевін /

НАН України; Інститут соціології. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – С. 92–99.

Паращевін М. А. Феноменологічні теорії соціальної ролі релігії // Інтегративна роль релігії: історико-соціологічний нарис / М. А. Паращевін / НАН України; Інститут соціології. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – С. 86–91.

Wuthnow R. Overcoming Status Distinctions? Religious Involvement, Social Class, Race, and Ethnicity in Friendship Patterns // *Sociology of Religion*. – 2004. – Vol. 62, № 4. – P. 423–442.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 15.

Основні джерела

Chapter 9. Adam, Eve, and Steve // *Religion Matters: What Sociology Teaches Us About Religion in Our World* / Michael O. Emerson, William A. Mirola, Susanne C. Monahan. – Allyn & Bacon. – 2011. – P. 134–158.

Schussler Fiorenza E. Women in the Early Christian Movement / Elisabeth Schussler Fiorenza // *Womanspirit Rising: A Feminist Reader in Religion* / Ed. By Carol P. Christ and Judith Plaskow. □ HarperOne (HarperCollins Publishers), 1992. P. 84-92.

Stone M. When God Was a Women / Merlin Stone // *Womanspirit Rising: A Feminist Reader in Religion* / Ed. by Carol P. Christ and Judith Plaskow. HarperOne (HarperCollins Publishers), 1992. □ P. 120□130.

Додаткові джерела

Різебротт М. Фундаменталізм і політична мобілізація жінок // Повернення

релігій. Фундаменталізм та «Боротьба культур» / Мартин Різебротт / Пер. З нім. Р. Мов'як. – Львів: Ахілл, 2005. – С. 110–131.

Aldridge A. Women Priests: From Exclusion to Accommodation / A. Aldridge // *The British Journal of Sociology*. – 1994. – Vol. 45, № 3. – P. 501–510.

Ecklund E. H. Catholic Woman Negotiate Feminism: A Research Note / E. H. Ecklund // *Sociology of Religion*. – 2003. – Vol. 64, № 4. – P. 515–524.

Lehman E.C., Jr. Women's Path into Ministry: Six Major Studies / E. C. Lehman, Jr. // *Pulpit & Pew Research Reports*. – 2002. – № 1. – P. 1–38.

Neitz M. J. Gender and Culture: Challenges to the Sociology of Religion // *Sociology of Religion*. – 2004. Vol. 65, № 4. – P. 391–402.

Neitz M. J. Becoming Visible: Women and Gender // *Dis/location: Engaging Feminist Inquiry in the Sociology of Religion* / M. J. Neitz // *Handbook of the Sociology of Religion* / Mary Jo Neitz / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 279–289.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 16.

Основні джерела

Вебер М. Господарська етика світових релігій. Вступ / Макс Вебер // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім., післямова та коментарі Олександра Погорілого. □ К.: Основи, 1998. С. 397-436.

Паращевін М.А. Капіталістичний розвиток і релігія: слідами Макса Вебера // Інтегративна роль релігії: історико-соціологічний нарис / М. А. Паращевін / НАН України; Інститут соціології. – К.: Інститут соціології НАН України, 2004. – С. 99–109.

Sanders I.T. Book Review: «The Moral Basis of a Backward Society» by Edward Banfield and Laura Fasano Banfield // The American Journal of Sociology. – 1959. – V. 64, № 5. – P. 522.

Додаткові джерела

Вебер М. Аскетичний протестантизм і капіталістичний дух / Макс Вебер // Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / Пер. з нім., післямова та коментарі Олександра Погорілого. □ К.: Основи, 1998. С. 355-380.

Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму / Макс Вебер; пер. з нім. О. Погорілого. □ Київ : Основи, 1994. – 269 с.

Вебер М. Протестантизм и капитализм // Религия и общество: хрестоматія по социологии религии / Сост. В.И. Гараджа, Е.Д. Руткевич. – М.: Аспект Пресс, 1996. – С. 596–621.

Banfield E. The Moral Basis of a Backward Society / With the assistance of L.F. Banfield. – Glencoe, Ill.: Free Press and the Research Center in Economic Development and Cultural Change, University of Chicago, 1958. 188 p.

Barro R. J., McCleary R. M. Religion and Economic Growth across Countries / Robert J. Barro and Rachel M. McCleary // American Sociological Review. Vol. 68, № 5. 2003. P. 760-781.

Davis W. Wealth // Encyclopedia of Religion / Ed. Lindsay Jones. – Detroit: Macmillan Reference USA, 2005. – V. 14. – P. 9707–9710.

Inglehart R. Cultural Change and Economic Development // The Renaissance of Political Culture / Ronald Inglehart // The American Political Science Review. – 1988. – Vol. 82, № 4. – P. 1221–1230.

Johnstone R. L. Religion and the Economy // Religion and Society in Interaction: the Sociology of Religion / Ronald L. Johnstone. – Englewood Cliffs, N.J: Prentice-Hall, 1975. □ P. 156–173.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 17.

Основне джерело

Religion, Conflict, and the State // Religion Matters: What Sociology Teaches Us About Religion in Our World / Michael O. Emerson, William A. Mirola, Susanne C. Monahan. – Allyn & Bacon. – 2011. – P. 99–133 (Chapter 7 “Divine Rights and Casting Down the Mighty from their Thrones: Does Religion Block or Encourage Social Change?” □ P. 99–115; Chapter 8 “Give Us Our Due: Religion and the State” □ P. 116-133).

Додаткові джерела

Богданова О. В. Можливість поєднання релігійності та демократичності суспільства: світоглядні й організаційні аспекти (на прикладі США) / О. В.

Богданова // Наукові записки Національного університету «Києво-Могилянська академія». Серія: соціологічні науки. – 2006. – Т. 58. – С. 22–27.

Богданова О. В. Розділ 6. Чи може релігійність суспільства сприяти його демократизації? // Теорія соціальних змін: сучасні соціологічні концептуалізації □ Навчальний посібник □ / П. В. Кутуєв, О. В. Богданова, М. І. Клименко, Т. В. Коломієць, І. В. Мацко-Демиденко, О. Л. Якубін; рекомендовано до друку Методичною радою НТУУ КПІ. К.: Видавництво НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2014. С. 116-134.

Богданова О. Чи може релігія сприяти демократії? / Олена Богданова // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. – 2007. – № 1. – С. 74–91.

Майдан і Церква. Хроніка подій та експертна оцінка / Українська асоціація релігієзнавців / За загальною редакцією д.філос.н. Филипович Л.О. і к.філос.н. Горкуші О.В. □ К.: Самміт-Книга, 2014. 656 с.

Bruce S. Did Protestantism Create Democracy? / Steve Bruce // Democratization. – 2004. – Vol. 11, № 4. – P. 3–20.

Cavendish J.C. Christian Base Communities and the Building of Democracy: Brazil and Chile / James C. Cavendish // Sociology of Religion. – 1994. – Vol. 55, № 2. – P. 79–195.

Demerath III N. J. Civil Society and Civil Religion as Mutually Dependent // Handbook of the Sociology of Religion / N. J. Demerath III / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 348–358.

Gupta D. Citizens versus People: the Politics of Majoritarianism and Marginalization in Democratic India // Sociology of Religion. – 2007. – Vol. 68, № 1. – P. 27–44.

Hart S. The Cultural Dimension of Social Movements: A Theoretical Reassessment and Literature Review / S. Hart // Sociology of Religion. – 1996. – Vol. 57, № 1. – P. 87–100.

Mirola W.A. Religious Protest and Economic Conflict: Possibilities and Constraints on Religious Resource Mobilization and Coalitions in Detroit's Newspaper Strike / W. A. Mirola // Sociology of Religion. – 2003. – Vol. 64, № 4. – P. 443–461.

Smith C. The Spirit of Democracy: Base Communities, Protestantism, and Democratization in Latin America // Sociology of Religion. – 1994. – V. 55, № 2. – P. 119–143.

Thurow G. E. The Christian and Rebellion against Authority / G. E. Thurow // On Faith and Free Government / Ed. by Daniel C. Palm. – Boston: Rowman and Littlefield Publishers, Inc., 1997. – P. 49–60.

Urban H.B. Politics and Religion: an Overview / H. B. Urban // Encyclopedia of Religion / Ed. Lindsay Jones. – Detroit: Macmillan Reference USA, 2005. – P. 7248–7260.

Williams R. H. Religious Social Movements in the Public Sphere: Organization, Ideology, and Activism // Handbook of the Sociology of Religion / R. H. Williams / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 315–330.

Wood R. Religion, Faith-Based Community Organizing, and the Struggle for Justice // Handbook of the Sociology of Religion / R. Wood / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 385–399.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 18.

Основні джерела

Еспозіто Дж. Ісламська загроза. Міф чи реальність? / Пер. з англ. І. Садовського. – Львів: Кальварія, 2004. – С. 15–56 («Передмова» С. 15-16, «Вступ» С. 18-20, «Сучасний Іслам: реформація чи революція?» С. 21-36, «Іслам і Захід: коріння конфлікту, співпраці та протистояння» С. 37-56).

Chapter 6. Our God Rules (Yours Doesn't) // Religion Matters: What Sociology Teaches Us About Religion in Our World / Michael O. Emerson, William A. Mirola, Susanne C. Monahan. – Allyn & Bacon. – 2011. – P. 83-98.

Додаткові джерела

Арістова А. В. Релігійні конфлікти в сучасному світі: природа, вияви, шляхи врегулювання / Алла Вадимівна Арістова. – К.: НТУ, 2007. 336 с.

Ісламські процеси у світі та в Україні: реалії і прогнози / Відп. ред. Алла Арістова; Українська Асоціація релігієзнавців, Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г.С. Сковороди НАН України. - Київ: [б.в.], 2011. 201 с.

Гантінгтон С. П. Протистояння цивілізацій та зміна світового порядку / С. П. Гантінгтон; пер. з англ. – Львів: Кальварія, 2006. 471 с.

Еспозіто Дж. Ісламська загроза. Міф чи реальність? / Пер. з англ. І. Садовського. – Львів: Кальварія, 2004. – 333 с.

Різебротт М. Повернення релігій. Фундаменталізм та «Боротьба культур» / Мартін Різебротт; пер. з нім. Р. Мов'як. – Львів: Ахілл, 2005. – С. 17–34.

Chiozza G. Is There a Clash of Civilizations? Evidence from Patterns of International Conflict Involvement, 1946-97 // Journal of Peace Research. – 2002. – Vol. 39, № 6. – P. 711–734.

Hall J.R. Religion and Violence: Social Processes in Comparative Perspective // Handbook of the Sociology of Religion / R. H. Williams / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 359–381.

Huntington S. P. Try Again: A Reply to Russett, Oneal & Cox // Journal of Peace Research. – 2000. – Vol. 37, № 5. – P. 609–610.

Juergensmeyer M. Seeing Inside Cultures of Violence // Terror in the Mind of God. The Global Rise of Religious Violence / M. Juergensmeyer. – Berkley, Los Angeles, London: University of California Press, 2003. – P. 10–18.

Oneal J. R. A Response to Huntington / J. R. Oneal, B. M. Russett // Journal of Peace Research. – 2000. – Vol. 37, № 5. – P. 611–612.

Russett B. M. Clash of Civilizations, or Realism and Liberalism Déj{ Vu? Some Evidence / B. M. Russett, J. R. Oneal, M. Cox // Journal of Peace Research. – 2000. – Vol. 37, № 5. – P. 583–608.

Sells M. Crosses of Blood: Sacred Space, Religion, and Violence in BosniaHercegovina / M. Sells // Sociology of Religion. – 2003. – Vol. 64, № 3. – P. 309-331.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 19.

Основні джерела

Віллем Ж.-П. Становище релігій у Європі / Жан-Поль Віллем // Європа та релігії. Ставки ХХІ століття / Пер. з фр. - К.: Дух і літера, 2006. С. 53-76.

Stark R. Secularization, R.I.P. // *Sociology of Religion*. – 1999. – Vol. 60, № 3. – P. 249–273. □Або в перекладі українською: Старк Р. Секуляризація: спочивай із миром / Родні Старк; пер. з англ. // Релігієзнавчі нариси. Донецьк: Норд-Прес, 2010. С. 117-147.

Додаткові джерела

Богданова О. В. Рівень та специфіка релігійності європейських суспільств: чи все ще має шанси на справдження теорія секуляризації? // Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право: Зб. наук. праць. – Київ: ІВЦ «Політехніка», – 2014. – № 1 (21). – С. 31-47.

Віллем Ж.-П. Нове відкриття політики та релігії в секуляризованих та плюралістичних суспільствах / Жан-Поль Віллем // Європа та релігії. Ставки ХХІ століття / Пер. з фр. - К.: Дух і літера, 2006. С. 198-259.

Вілсон Б. Нові релігійні рухи: точки перетину та контрасти // Соціологія релігій / Браян Вілсон. – Харків: Акта, 2002. – Харків: Акта, 2002. – С. 225–270.

Дудар Н. П., Филипович Л. О. Теоретичні проблеми вивчення новітніх релігій // Дудар Н.П., Пилипович Л.О. Нові релігійні течії: український контекст (огляд, документи, переклади). – К.: Наук. думка, 2000. – С. 11–21.

Єленський В. Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття / Віктор Єленський. – Львів: Видавництво Українського католицького університету 2013. – 504 с.

Паращевін М. Теорія секуляризації в європейському науковому дискурсі / Максим Паращевін // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 2006. № 2. С. 90-102.

Різебротт М. Глобальне повернення релігій // Повернення релігій. Фундаменталізм та «Боротьба культур» / Мартін Різебротт; пер. з нім. Р. Мов'як. – Львів: Ахілл, 2005. 150 с.

Casanova J. Cosmopolitanism, the Clash of Civilizations and Multiple Modernities / José Casanova // *Current Sociology*. – 2011. – Vol. 59, # 2. – P. 252 – 267.

Casanova J. Religions, Secularizations and Modernities / José Casanova // *European Journal of Sociology*. – 2001. – Vol. 52, # 3. – P. 425–445.

Casanova P. The Religious Situation in Europe / José Casanova // *Secularization and the World Religions* / Ed. by Hans Joas and Klaus Wiegandt. – Liverpool University Press, 2009. – P. 206–227.

Clarke P. B. New Religious Movements (NRMs): a Global Perspective // *New Religions in Global Perspective. A Study of Religious Change in the Modern World* / P. B. Clarke. – London and New York: Routledge, 2006. – P. 3–24.

Hanegraaff W.J. New Age Religion and Secularization / W. J. Hanegraaff // Numen. – 2000. – Vol. 47, № 3, Religions in the Disenchanted World. – P. 288–312.

Lambert Y. Religion in Modernity as a New Axial Age: Secularization or New Religious Forms? / Y. Lambert // Sociology of Religion. – 1999. – Vol. 60, № 3. – P. 303–333.

Laubach M. The Social Effects of Psychism: Spiritual Experience and the Construction of Privatized Religion / M. Laubach // Sociology of Religion. – 2004. Vol. 65, № 4. – P. 239–263.

Mears D.P., Ellison Ch.G. Who Buys New Age Materials? / D. P. Mears, Ch. G. Ellison // Sociology of Religion. – 2000. – Vol. 61, № 3. – P. 289–313.

Phillips R. Can Rising Rates of Church Participation Be a Consequence of Secularization? / R. Phillips // Sociology of Religion. – 2004. – Vol. 65, № 2. – P. 139–153.

Roof W. C. Religion and Spirituality: Towards an Integrated Analysis // Handbook of the Sociology of Religion / Mary Jo Neitz / Ed. by M. Dillon. – N.Y.: Cambridge University Press, 2003. – P. 217–220.

Soteri A. The New Age Movement (Review) / A. Soteri // The British Journal of Sociology. – 1997. – Vol. 48, № 4. – P. 705–706.

Turner E. Science in the New Age: the Paranormal, Its Defenders and Debunkers, and American Culture (Review) / E. Turner // American Anthropologist. – 1994. – Vol. 96, № 4. – P. 995–996.

Yang F. Between Secularist Ideology and Desecularizing Reality: The Birth and Growth of Religious in Communist China / F. Yang // Sociology of Religion. – 2004. Vol. 65, № 2. – P. 101–119.

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.

Тема 20.

Основне джерело

Єленський В. Релігійність українського суспільства: головні тенденції змін // Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття / Віктор Єленський. – Львів: Видавництво Українського католицького університету 2013. – С. 464–480.

Додаткові джерела

Богданова О. Розділ І. Релігійні переконання та практики // Релігія та цінності українців (науково-публіцистичне видання) / Олена Богданова, Володимир Купріянов, Юлія Сахно. – К.: Київський міжнародний інститут соціології, Центр «Соціальні індикатори», 2009. – С. 8–32.

Владиченко Л. Релігійна мережа України в її статистичному обліку / Лариса Владиченко // Релігійні меншини України / За ред. Анатолія Колодного. – Історія релігії в Україні. – Том VII. – К., 2010. – С. 47–58.

Всеукраїнська Рада Церков і релігійних організацій. Офіційне Інтернет представництво. <http://vrciro.org.ua>

Дудар Н.П., Филипович Л.О. Основні НРТ в Україні: особливості і тенденції розвитку // Дудар Н.П., Филипович Л.О. Нові релігійні течії:

український контекст (огляд, документи, переклади). – К.: Наук. думка, 2000. – С. 30–69.

Єленський В. Релігійне повернення: випадок України // Велике повернення: релігія у глобальній політиці та міжнародних відносинах кінця ХХ – початку ХХІ століття / Віктор Єленський. – Львів: Видавництво Українського католицького університету 2013. – С. 343–480.

Інститут релігійної свободи (ІРС). – <http://www.irs.in.ua>

Іслам на українських теренах [Розділ 4] // Релігійні меншини України / За ред. Анатолія Колодного. – Том VII. – К., 2010. – С. 517–592.

Ісламська ідентичність в Україні / Богомолів О.В., Данилов С.І., Семи волос І.М., Яворська Г.М. – К.: AMES, 2005.

Колодний А. Конфесійне багатоманіття України: формування і стан / Анатолій Колодний // Релігійні меншини України / За ред. Анатолія Колодного. – Історія релігії в Україні. – Том VII. – К., 2010. – С. 39–47.

Паращевін М. Параметри релігійності населення України / Максим Паращевін // Релігія та релігійність в Україні / За ред. Сергія Макеєва. Передне слово Ольги Іващенко. – К.: Інститут політики, Інститут соціології НАН України, 2009. – С. 17–46.

Про стан і тенденції розвитку релігійної ситуації та державно-конфесійних відносин в Україні (Короткий виклад): Інформаційний звіт Міністерства культури України від 11 квітня 2013. – <http://mincult.kmu.gov.ua/mincult/uk/publish/article/327651;jsessionid=C576ABC B3D48CB82182949A7237D6CDE>

Релігійно-інформаційна служба України. <http://www.risu.org.ua/ukr>

Релігія і влада в Україні: проблеми взаємовідносин [Інформаційні матеріали до Круглого столу на тему: “Державно-конфесійні відносини в Україні станом на 2013 рік: рух до партнерства держави і Церкви чи до кризи взаємин?”, 22 квітня 2013 р.] – Київ: Центр Разумкова, 2013. – 76 с. – http://www.razumkov.org.ua/upload/Przh_Religion_2013.pdf

Україна: 2014. Суспільно-політичний конфлікт і Церква. Позиції релігійних діячів, експертів, громадян / Керівник проекту: Людмила Шангіна, відповідальний редактор Алла Чернова. Київ: Центр Разумкова, 2014. 112 с. http://www.razumkov.org.ua/upload/1403784760_file.pdf

Також можна використовувати інші джерела за бажанням студента.